

НОВИ ЗАКОН О ОСНОВАМА СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА -коментар новина-

VI УСТАНОВЕ, ДРУГЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И ОРГАНИ УСТАНОВЕ (чл. 89–134)

ОСНИВАЊЕ УСТАНОВЕ (ЧЛ. 90)

Одредбе којима се уређује оснивање установе, уносе следећу новину: установа се може основати и по моделу јавно-приватног партнерства за област образовања и васпитања, у складу са законом којим се уређује јавно-приватно партнерство и јавна својина.

УСЛОВИ ЗА ПОЧЕТАК РАДА И ОБАВЉАЊЕ ДЕЛАТНОСТИ УСТАНОВЕ (ЧЛ. 92)

Када су у питању услови за почетак рада и обављање делатности образовања и васпитања, новим одредбама прописани су, поред услова који су били потребни према одредбама претходно важећег Закона, и услови да установа има уписану децу, односно редовне ученике, као и наставнике, васпитаче и стручне сараднике у радном односу (на неодређено или одређено време), односно изјаве сагласности наставника, васпитача и стручних сарадника да би засновали радни однос најкасније даном почетка рада установе.

ВЕРИФИКАЦИЈА УСТАНОВЕ (ЧЛ. 94)

Уређен је, такође, и рок за подношење захтева за верификацију за основну школу најкасније до 28. фебруара текуће школске године за наредну школску годину, односно за средњу школу најкасније до 31. децембра за наредну школску годину.

ПРОШИРЕНА ДЕЛАТНОСТ УСТАНОВЕ (ЧЛ. 98)

У вези са проширеном делатношћу установе дефинисано је да:

- није дозвољено да школа уз новчану накнаду организује припремну наставу ради уписа у ту школу;

- школа може да остварује програме обука, стручног оспособљавања и друге активности образовања одраслих уколико стекне статус јавно признатог организатора активности образовања одраслих, у складу са овим и посебним законом;

- школа може, осим запослених, да ангажује и друге сараднике за потребе обављања проширене делатности, који ће се финансирати из сопствених прихода школе, у складу са Законом;

- запослени у установи могу да се ангажују у остваривању проширене делатности и у оквиру других облика рада са ученицима, а ученици могу да се ангажују само у оквиру наставе, ваннаставних активности и образовно-васпитног процеса.

АУТОНОМИЈЕ УСТАНОВЕ (ЧЛ. 99)

Аутономије установе проширује се новим правима која обухватају:

- педагошку аутономију школе (да се: дефинише део школских програма зависно од локалних прилика; у реализацији обавезног општег програма максимално користе локални ресурси; школски календар делимично прилагоди

локалним приликама; промени динамика остваривања школских програма, уз поштовање годишњег плана рада; организује настава у блоковима и заједничких часова сродних предмета код интердисциплинарних тема; уважавају локалне специфичности при изради развојног плана и вишегодишњег школског програма, у складу са карактеристикама локалног становништва; развија систем стручног усавршавања наставника у самој школи на основу реалних потреба школе);

- аутономију наставника као педагошког стручњака и стручњака за предмет, право наставника, као професионалца, да самостално конципира процес наставе и учења, уз одговорност за резултате учења;

- доношење одлуке о избору уџбеника.

Нови Закон даје могућност оснивања **ученичких задруга**, чији рад се уређује посебним законом (чл. 103).

У делу **Забрана рада установе** (чл. 106) Нови Закон прописује новине које се односе на састав привременог органа управљања, на радње које не могу да се предузимају у току трајања привремених мера, као и на поступање установе приликом забране рада:

- привремени орган управљања има пет чланова, до сада је имао најмање пет;

- за време трајања привремених мера не може се расписивати конкурс за избор директора установе, овлашћени предлагачи из установе не могу вршити предлагање својих представника за нови орган управљања;

- када министар забрани рад установа чији је оснивач друго правно или физичко лице (приватна установа), оснивач одмах по добијању решења којим се забрањује рад установе, одређује установу у којој деца односно ученици имају право да наставе започето образовање и васпитање, односно установу одређује Министарство уколико то не одреди оснивач.

Овим одредбама решене су недоумице које су се до сада јављале у пракси везано за расписивање конкурса за избор директора и предлагање представника из установе за нови орган управљања, док трају привремене мере. Такође је решена могућност наставка започетог образовања и васпитања у ситуацији када се забрањује рад приватној установи.

ЗАБРАНА НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА (ЧЛ. 111)

Забране прописане Новим Законом, које се односе на забрану насиља, злостављања и занемаривања, допуњене су новим (забрањеним) облицима насиља и злостављања:

- сексуално насиље и злостављање (понашање којим се дете и ученик сексуално узнемирава, наводи или приморава на учешће у сексуалним активностима које не жели, не схвата или за које није развојно дорастао или се користи за проституцију, порнографију и друге облике сексуалне експлоатације);

- дигитално насиље и злостављање (злоупотреба информационо-комуникационих технологија која може да има за последицу повреду друге личности и угрожавање достојанства, а остварује се слањем порука електронском поштом, СМС-ом, ММС-ом, путем веб-сајта, четовањем, укључивањем у форуме, социјалне мреже и другим облицима дигиталне комуникације).

ЗАБРАНА ПОНАШАЊА КОЈЕ ВРЕЂА УГЛЕД, ЧАСТ ИЛИ ДОСТОЈАНСТВО (ЧЛ. 112)

Уведи се нови облик забране понашања које вређа углед, част или достојанство, које се огледа у понашању запосленог према детету, ученику и одраслом; детета,

ученика и одраслог према запосленом; родитеља, односно другог законског заступника или трећег лица према запосленом; запосленог према родитељу, односно другом законском заступнику; детета, ученика и одраслог према другом детету, ученику или одраслом, којим се вређа углед, част или достојанство, уз напомену да ближе услове о начинима препознавања понашања којима се вређа углед, част или достојанство у установи, заједнички прописују министар и министар надлежан за људска и мањинска права.

Одељак **ОРГАНИ УСТАНОВЕ** (чл. 114–134), којим се уређује састав, именовање и надлежност органа управљања; Савета родитеља; избор, надлежност и одговорност и стаус директора установе; стручни органи и њихова надлежност; услови за рад и послови секретра установе – садржи бројне новине.

Нови Закон својим одредбама јасно дефинише да приватна установа својим актом уређује састав и именовање органа управљања и стручних органа, док се састав и именовање органа јавне установе дефинише одредбама овог закона.

САСТАВ И ИМЕНОВАЊЕ ОРГАНА УПРАВЉАЊА (ЧЛ. 116)

Састав органа управљања (управног и школског одбора) остао је исти, с тим што је прописана новина да за члана органа управљања не може да буде предложено ни именовано лице које обавља послове секретара или помоћника директора те установе. Тиме је решена дилема о (не)могућности учешћа помоћника директора и секретара у раду органа управљања.

Такође је новим одредбама решена дилема везана за статус органа управљања коме је истекао мандат, а није именован нови орган управљања, односно привремени орган управљања. У таквој изузетној ситуацији Нови Закон прописује да орган управљања коме је истекао мандат, наставља са радом до именовања привременог органа управљања.

Прописани су нови рокови за покретање поступка за именовање чланова органа управљања и дефинисано је до када се доставља предлог овашћеног предлагача органу који именује орган управљања. Поступак за именовање чланова органа управљања покрене се најкасније три месеца пре истека мандата претходно именованим члановима органа управљања, а предлог овлашћених предлагача доставља се скупштини јединице локалне самоуправе најкасније месец дана пре истека мандата претходно именованим члановима.

ОПШТИНСКИ САВЕТ РОДИТЕЉА (ЧЛ. 121)

Нови Закон уводи нови орган – Општински савет родитеља – који чине представници Савета родитеља, свих установа са подручја општине, односно градске општине, који се бирају сваке школске године. Свака установа предлаже представника и његовог заменика за Општински савет родитеља.

Општински савет родитеља обавља послове из своје надлежности у циљу остваривања права детета, унапређивања образовања, васпитања и безбедности деце, односно ученика у општини.

Ближе услове везане за начин рада Општинског савета родитеља заједнички прописују министар и министар надлежан за послове локалне самоуправе.

ДИРЕКТОР УСТАНОВЕ (ЧЛ. 122)

Посебно указујемо на одредбе по којима дужност директора предшколске установе и школе може да обаља лице које, између осталог, има најмање осам година рада (раније пет година) у одговарајућој установи, на одговарајућим пословима, након стеченог одговарајућег образовања.

Новим одредбама продужава се рок за полагање испита за директора, којим се стиче дозвола за рад директора (лиценца за директора), односно прописује се дужност изабраног директора да наведени испит положи у року од две године од дана ступања на дужност, у противном му престаје дужност директора истеком наведеног рока.

ИЗБОР ДИРЕКТОРА УСТАНОВЕ (ЧЛ. 123)

Поступак за избор директора установе, статус директора, именовање вршиоца дужности директора, надлежност и одговорност и престанак дужности директора, Нови Закон уређује на другачији начин у односу на одредбе претходног Закона.

Директора установе именује министар на период од четири године, а не као до сада орган управљања. Директора установе чије седиште се налази на територији Аутономне Покрајине Војводине, именује министар, уз претходно прибављену сагласност надлежног органа аутономне покрајине.

Према одредбама Новог Закона, орган управљања установе расписује конкурс на основу кога се бира директор, и то најраније шест, а најкасније четири месеца пре истека мандата директора.

Орган управљања образује комисију за избор директора (у даљем тексту: Комисија) која има непаран број чланова, у чији састав обавезно улази по један представник из реда наставника разредне наставе, наставника предметне наставе и ненаставног особља. Комисија спроводи поступак за избор директора, и то: обраду конкурсне документације, утврђује испуњеност законом прописаних услова за избор директора, цени и доказ о резултату стручно-педагошког надзора у раду кандидата (извештај просветног саветника), а уколико се на конкурс пријавило лице које је претходно обављало дужност директора установе, дужно је да достави резултате стручно-педагошког надзора установе и оцену спољашњег вредновања, обавља интервју са кандидатима, прибавља мишљење васпитно-образовног, наставничког, односно наставничког и педагошког већа о пријављеним кандидатима.

Мишљење већа, као и до сада, даје се на посебној седници којој присуствују сви запослени и који се изјашњавају о свим кандидатима тајним изјашњавањем.

Комисија сачињава извештај о спроведеном поступку за избор директора, који садржи достављену документацију кандидата и потребна мишљења, и доставља га органу управљања у року од осам дана од дана завршетка поступка.

Орган управљања на основу наведеног извештаја сачињава образложену листу свих кандидата који испуњавају услове и предлог за избор директора, које, заједно са извештајем комисије, доставља министру у року од осам дана од дана достављања извештаја комисије.

Министар у року од 30 дана од дана пријема наведене документације врши избор директора установе и доноси решење о његовом именовању које је коначно у управном поступку, о чему установа обавештава лица која су се пријавила на конкурс.

Уколико министар утврди да поступак конкурса за избор директора није спроведен у складу са Законом, односно да би избор било ког кандидата са достављене листе могао да доведе у питање несметано обављање делатности установе, у року од осам дана доноси решење о поновном расписивању конкурса за избор директора.

У приватној установи избор директора уређује се општим актом установе.

СТАТУС ДИРЕКТОРА (ЧЛ. 124)

Директору је уређен статус другачије него у претходном Закону. Према новим одредбама, права, обавезе и одговорности директора утврђују се посебним уговором о међусобним правима и обавезама, без заснивања радног односа. Директору током трајања два мандата мирује радни однос и има право да се врати на послове које је обављао пре именованја. Уколико директору установе коме мирује радни однос престане дужност због истека мандата или на лични захтев током трећег и сваког наредног мандата, распоређује се на послове који одговарају степену и врсти његовог образовања, а ако таквих послова нема, остварује права као запослени за чијим радом је престала потреба, у складу са Законом.

ВРШИЛАЦ ДУЖНОСТИ ДИРЕКТОРА (ЧЛ. 125)

Према новим одредбама, у року од осам дана од дана наступања разлога за именовање вршиоца дужности директора, до избора новог директора, а најдуже шест месеци, министар именује вршиоца дужности директора, лице које испуњава прописане услове за директора установе, осим положеног испита за директора установе. Напомињемо да вршиоца дужности директора установе чије седиште се налази на територији Аутономне Покрајине Војводине, именује надлежни орган аутономне покрајине.

НАДЛЕЖНОСТ И ОДГОВОРНОСТ ДИРЕКТОРА (ЧЛ. 126 И 127)

Ранија надлежност и одговорност директора проширена је сходно новинама које прописује Нови Закон, на пр.:

- пружа подршку у стварању амбијента за остваривање предузетничког образовања и предузетничких активности ученика;

- одговоран је за регуларност спровођења свих испита у установи, у складу са прописима;

- одлучује по жалби на решење конкурсне комисије за избор кандидата за пријем у радни однос;

- може да обавља и послове наставника, васпитача и стручног сарадника, у складу са решењем министра, а увид у такав рад директора врши саветник – спољни сарадник (чл. 127).

ПРЕСТАНАК ДУЖНОСТИ ДИРЕКТОРА (ЧЛ. 128)

Дужност директора установе престаје на основу одлуке министра: истеком мандата, на лични захтев, разрешењем и навршавањем 65 година живота, што представља новину.

Одлуку о престанку дужности директора установе чије седиште се налази на територији Аутономне Покрајине Војводине, доноси орган аутономне покрајине надлежан за послове образовања, уз претходно прибављену сагласност министра. Уколико министар не достави сагласност у року од 15 дана од дана пријема захтева, сматра се да је сагласност дата.

Посебно је наглашено да у установи у којој се образовно-васпитни рад изводи и на језику националне мањине, министар прибавља мишљење одговарајућег националног савета националне мањине и да ће се, уколико национални савет националне мањине не достави мишљење у року од осам дана од дана пријема захтева, сматрати да је мишљење дато.

Разлози за разрешење директора који се разрешава решењем које доноси министар, односно орган аутономне покрајине надлежан за послове образовања, у року од 15 дана од дана сазнања, а најкасније у року од једне године од наступања

прописаних услова, иновирани су у односу на одредбе раније важећег Закона. Директор се разрешава, између осталог, ако је утврђено да:

- не испуњава услове за директора и услове за пријем у радни однос прописане Новим Законом;

- одбије да се подвргне лекарском прегледу на захтев органа управљања или министра;

- није обезбедио услове за инспекцијски, стручно-педагошки надзор и спољашње вредновање;

- за време трајања његовог мандата школа је два пута узастопно оцењена најнижом оценом за квалитет рада.

Може се закључити да, према новим одредбама, директора установе разрешава министар, односно орган аутономне покрајине надлежан за послове образовања, уз претходно прибављену сагласност министра, док је, према ранијем Закону, разрешење директора било у надлежности органа управљања.

Помоћник директора може (не као до сада – мора) да обавља и послове наставника, васпитача и стручног сарадника, у складу са решењем директора (чл. 129).

СТРУЧНИ ОРГАНИ И ТИМОВИ И ЊИХОВА НАДЛЕЖНОСТ (чл. 130–131)

Нови Закон на другачији начин уређује састав Наставничког већа, које сада чине, поред наставника и стручних радника, и координатори практичне наставе у средњој стручној школи, а у школи у којој се остварује припремни предшколски програм – и васпитачи.

Састав одељенског већа је измењен, сада га чине: наставници који изводе наставу у одређеном одељењу и одељењски старешина и када изводи наставу у том одељењу.

Састав стручног већа за разредну наставу другачијег је састава и чине га: сви наставници који остварују наставу у првом циклусу образовања и васпитања и наставник који остварује образовно-васпитни рад у продуженом боравку, без права одлучивања.

Новим одредбама таксативно су дефинисани тимови које у установи образује директор (за: инклузивно образовање; заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања; самовредновање; обезбеђивање квалитета и развој установе; развој међупредметних компетенција и предузетништва – само у школи; професионални развој; остваривање одређеног задатка, програма или пројекта) и уређен је њихов састав (представници запослених, родитеља, односно других законских заступника, ученичког парламента, јединице локалне самоуправе, односно стручњака за поједина питања).

Новим одредбама је јасно дефинисана улога одељенског старешине – организационо-руководећа и педагошко-инструктивна, уз вођење прописане евиденције и педагошке документације (чл. 131).

СЕКРЕТАР УСТАНОВЕ И ЗАЈЕДНИЧКА СТРУЧНА СЛУЖБА (ЧЛ. 133. И 134)

Посебну пажњу заслужују одредбе којима се дефинишу послови секретара установе и уводи нови појам „заједничка стручна служба”.

Према наведеним одредбама, секретар обавља управне и правне послове у установи: стара се о законитом раду установе, указује директору и органу

управљања на неправилности у раду установе; израђује опште и појединачне правне акте установе; израђује уговоре које закључује установа; обавља послове у вези са статусним променама у установи; послове у вези са уписом деце, ученика и одраслих; послове у вези са јавним набавкама у сарадњи са финансијском службом установе; пружа стручну помоћ у вези са избором органа управљања у установи, пружа стручну подршку и координира рад комисије за избор директора установе; прати прописе и о томе информише запослене; обавља друге (правне послове) по налогу директора (чл. 133).

За обављање финансијско-рачуноводствених, административних, правних, помоћно-техничких и послова одржавања више установа на територији јединице локалне самоуправе може да, из реда запослених, организује заједничку стручну службу, у складу са одлуком органа управљања установа и уз сагласност Министарства, која може да има и логопеда, дефектолога и социјалног радника, који обављају стручне послове за више установа (чл. 134).

У Београду, 01.11.2017.

Аутор. Биљана Антић, дипл.правник